

5. Ермишин А. П. Биотехнология. Биобезопасность. Биоэтика / А. П. Ермишин и др. ; под ред. А. П. Ермишина. – Мн. : Техналогія. – 2005. – С. 430.
6. Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 44. – С. 320.
7. Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – № 35. – С. 484.
8. Глазко В. И. Генетически модифицированные организмы: от бактерий до человека / В. И. Глазко. – К. : КВІЦ, 2002. – 210 с.
9. Кузнецов В. В. Генетически модифицированные организмы и полученные из них продукты: реальне и потенциальные риски / В. В. Кузнецов, А. М. Куликов // Рос. хим. журн. – Т. XLIX. – 2005. – № 4. – С. 70–83.
10. Бондар О. Г. Проблеми здійснення державного контролю за обігом генетично модифікованих організмів та продукції, що отримана з використанням генетично-модифікованих організмів в Україні / О. Г. Бондар // Актуальні проблеми реформування земельних, екологічних та господарських правовідносин : зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. (17-18 липня 2013 р.). – Хмельницький : Хмельницький ун-т управління і права, 2013. – С. 12-14.
11. Малиш Н. А. Генетично модифіковані організми в системі продовольчої безпеки України [Електронний ресурс] / Н. А. Малиш // Публічне управління: теорія та практика. – 2013. – Вип. 2. – С. 118–124. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pubupr_2013_2_21.pdf.
12. Молодиченко В. В. Екологічне право України: навчальний посібник / В. В. Молодиченко, В. Д. Гапотій, Н. В. Тарусова. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Мелітополь : Вид. буд. ММД, 2013. – 292 с.
13. Elements of Precaution: Recommendation for The regulation of food Biotechnology in Canada // An Expert Panel Report on the Future of food Biotechnology prepared by the Royal Society of Canada. – 2001. – 265 p.
14. Сорочинський Б. В. Біотехнологічні (генетично модифіковані) рослини / Б. В. Сорочинський, О. О. Данильченко, Г. В. Кріпка. – Вид. друге (доп.). – К. : КВІЦ – 2000. – 220 с.

Надійшла до редколегії 19.03.2015 р.

УДК 351.71:004

Л. О. Матвейчук,

к.е.н., докторант НАДУ, м. Київ

ДОСВІД ЕЛЕКТРОННОГО ОПОДАТКУВАННЯ В ЕСТОНІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Проаналізовано розвиток електронного уряду країн світу на основі найбільш авторитетних міжнародних оцінок. Досліджено сучасний стан електронного державного управління оподаткуванням Естонії для врахування його переваг у розробці програм розвитку України з метою формування ефективного урядування та прозорості влади.

Ключові слова: е-урядування, електронне державне управління оподаткуванням, електронний уряд, інформаційно-комунікаційні технології.

L. O. Matveichuk,

*Doctoral student of National Economy Administration and Economic Policy Department, NAPA,
PhD in Economics, Kyiv*

ESTONIAN E-TAXATION EXPERIENCE AND PROSPECTS OF ITS ADAPTATION TO UKRAINE

The article analyzes the worldwide development of e-governments based on the most authoritative international assessments. The current state of Estonia's e-tax management is investigated to take into account its benefits for the development of e-governance programs in Ukraine expected to create good governance and transparency in government.

Key words: e-government, e-taxation, e-governance, ICT.

Конкурентоспроможність національної економіки в цілому пов'язана з рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у країнах світу. Особливої актуальності набуває широке використання інформаційних технологій державними органами в процесі розвитку публічного державного управління. Тому в цьому контексті доцільно дослідити системи електронного державного управління зарубіжних країн-лідерів у царині електронного урядування.

Вивченню світової практики електронного урядування присвячені дослідження експертів Організації Об'єднаних Націй, Всесвітнього економічного форуму та інших світових організацій [11–15]. Зарубіжний досвід електронного урядування розглядається у працях вітчизняних науковців П. Клімушина [5], І. Клименко [2], І. Куспяка [6], А. Семенченка [10], С. Чукут [3] та ін.

Окремі аспекти державного управління оподаткуванням на платформі ІКТ знайшли відображення у працях Ю. Іванова [2], А. Новицького [1], Л. Тарангул [4], С. Ріппи [1]. У роботах українських вчених приділяється достатньо уваги проблематиці впровадження електронного урядування, але при цьому недостатньо досліджена сфера електронного оподаткування країн – лідерів е-урядування.

Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду електронного оподаткування Естонії – міжнародного лідера е-урядування та можливості його імплементації до сфери державного управління оподаткуванням України.

Зростання економічного потенціалу країн, розвиток галузей економіки, а також державного управління на всіх рівнях залежить від стану сфери інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) та її участі в діяльності держав. Як показує зарубіжний досвід, використання інформаційних технологій сприяє розвитку цивілізації та підвищенню конкурентоспроможності економік держав.

Найбільш комплексним вимірювачем, який показує здатність країн світу використовувати переваги ІКТ для підвищення конкурентоспроможності та якості життя є Індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index – NRI), який визначається на Всесвітньому економічному форумі (далі – ВЕФ) (World Economic Forum – WEF) з 2002 р. Лідерами міжнародного рейтингу готовності країн до мережевого майбутнього за 2011 – 2013 р.р. є Фінляндія, Сінгапур та Швеція (таблиця).

Незмінним лідером протягом 2011 – 2013 рр. серед пострадянських країн є Естонія. Більше того, Естонія в останні три роки входить до 25-топ країн світу даного рейтингу. За індексом мережевої готовності по даним ВЕФ 2014 р. Естонія

є лідером серед країн Центральної та Східної Європи і займає 21 місце серед 148 держав світу (рис. 1).

Таблиця

Індекс мережевої готовності NRI за деякими країнами світу у 2011 – 2013 рр.

Країна	2013 р.		2012 р.		2011 р.	
	Рейтинг (всього 148 країн)	Значення коефіцієнта	Рейтинг (всього 144 країн)	Значення коефіцієнта	Рейтинг (всього 142 країн)	Значення коефіцієнта
Фінляндія	1	6,04	1	5,98	3	5,81
Сінгапур	2	5,97	2	5,96	2	5,86
Швеція	3	5,93	3	5,91	1	5,94
Нідерланди	4	5,79	4	5,81	6	5,60
Норвегія	5	5,70	5	5,66	7	5,59
Естонія	21	5,27	22	5,12	24	5,09
Казахстан	38	4,58	43	4,32	55	4,03
Латвія	39	4,58	41	4,43	41	4,35
РФ	50	4,30	54	4,13	56	4,02
Вірменія	65	4,03	82	3,76	94	3,48
Молдова	77	3,89	77	3,84	78	3,78
Україна	81	3,87	73	3,87	75	3,85
Чад	148	2,22	142	2,53	138	2,55

Складено за [13–15].

Стабільно висока позиція Естонії на міжнародному рівні підтверджує вагомий рівень Інтернет – комунікаційних технологій в державі. Україна у даному рейтингу знаходиться на 81 місці, втративши 7 позицій порівняно з минулим роком, це говорить про недостатність заходів державної політики та розуміння пріоритетності розвитку сфери ІКТ в країні.

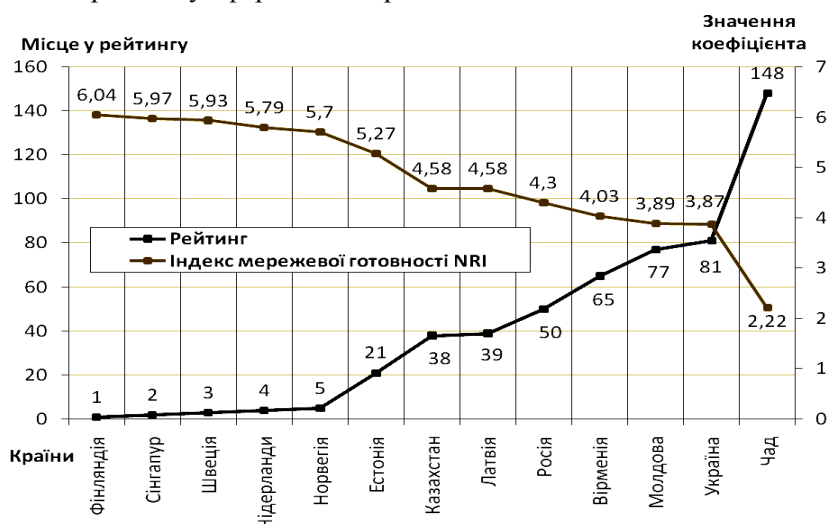

Рис. 1. Рейтинг країн світу за індексом мережевої готовності 2013 – 2014 рр. [15].

Окрім високого рівня розвитку ІКТ, зокрема мережевої готовності, Естонія стала 15 країною за індексом розвитку електронного уряду E-Government Development Index (EGDI) серед 193 країн світу, що досліджувались (рис. 2). Цей комплексний показник характеризує розвиток інформаційних технологій у сфері державного управління і складається з трьох чинників: рівень присутності держави в Інтернет (Online Service Component), розвиток телекомунікаційної інфраструктури (Telecomm Infrastructure Component) та розвиток людського (Human Capital Component).

Country	Region	2014 EGDI	2014 Rank	2012 Rank	Change in Rank (2012–2014)
Republic of Korea	Asia	0.9462	1	1	-
Australia	Oceania	0.9103	2	12	↑ 10
Singapore	Asia	0.9076	3	10	↑ 7
France	Europe	0.8938	4	6	↑ 2
Netherlands	Europe	0.8897	5	2	↓ 3
Japan	Asia	0.8874	6	18	↑ 12
United States of America	Americas	0.8748	7	5	↓ 2
United Kingdom	Europe	0.8695	8	3	↓ 5
New Zealand	Oceania	0.8644	9	13	↑ 4
Finland	Europe	0.8449	10	9	↓ 1
Canada	Americas	0.8418	11	11	-
Spain	Europe	0.8410	12	23	↑ 11
Norway	Europe	0.8357	13	8	↓ 5
Sweden	Europe	0.8225	14	7	↓ 7
Estonia	Europe	0.8180	15	20	↑ 5
Denmark	Europe	0.8162	16	4	↓ 12
Israel	Asia	0.8162	17	16	↓ 1
Bahrain	Asia	0.8089	18	36	↑ 18
Iceland	Europe	0.7970	19	22	↑ 3
Austria	Europe	0.7912	20	21	↑ 1
Germany	Europe	0.7864	21	17	↓ 4
Ireland	Europe	0.7810	22	34	↑ 12
Italy	Europe	0.7593	23	32	↑ 9
Luxembourg	Europe	0.7591	24	19	↓ 5
Belgium	Europe	0.7564	25	24	↓ 1
Very High EGDI Average		0.8368			
World Average		0.4712			

Рис. 2. Топ-країни світу з електронного урядування 2014 р. [12, с. 15]

Відповідно до звіту ООН 2014 р. 25 країн мають “дуже високий EGDI” зі значеннями індексу в діапазоні від 0,75 до 1,00. До того ж, регіональне представництво 16 країн-топів (64 %) – це Європа. Республіка Корея зберегла перше місце у 2014 р., Австралія (2) і Сінгапур (3), обидві країни значно поліпшили свої рейтинги.

За індексом розвитку електронного уряду Україна в звіті 2013 – 2014 рр. опинилася на 87 сходинці серед 193 країн світу, продемонструвавши негативну тенденцію в порівнянні з показником 2012 р. – 68 місці серед 190 країн [11, с. 126].

У дослідженнях департаменту економічного і соціального розвитку ООН країни згруповані за EGDI таким чином:

- 25 країн (13 %) з дуже високим EGDI (більше 0,75);
- 62 країни (32 %) з високим EGDI (між 0,5 і 0,75);

- 74 країни (38 %) з середнім EGDI (Від 0,25 до 0,5);
- 32 країни (17 %) з низьким EGDI (менше ніж 0,25) [12, с. 16].

До двадцятки світових лідерів е-урядування за оцінкою ООН 2012 р. та 2014 р. входить Естонія, яка належить до групи з дуже високим індексом розвитку електронного уряду. Досягти такого успіху Естонії вдалось в більшій мірі завдяки розумінню урядом країни пріоритетності розвитку інформаційних технологій у сфері державного управління. Одним з основних факторів, що сприяють високому рівню розвитку електронного уряду Естонії є постійні інвестиції в телекомунікації, людський капітал і надання Інтернет-послуг.

Окремої уваги заслуговує сфера електронної взаємодії уряду і бізнесу Естонії. На сьогодні можна стверджувати, що відносини між бізнесовими структурами і державними органами країни перейшли в розряд віртуальних, а саме:

- 90 % сервісів Естонія спрямовано на розвиток бізнесу в країні;
- 92 % підприємств застосовують е-урядування;
- 99 % банківських транзакцій здійснюються он-лайн;
- 98 % податкових та митних декларацій подаються через Інтернет.

Разом із тим Естонія поставила світовий рекорд за швидкістю реєстрації підприємства: зареєструвати компанію та отримати сертифікати і ліцензії он-лайн можливо за 18 хв. З 2007 р. всі компанії реєструються он-лайн.

Глобальна інформатизація Естонії послужила фундаментом для стрімкого розвитку електронного урядування. У 2003 р. був запущений основний портал е-держави – www.eesti.ee, який на сьогодні є єдиною точкою доступу для громадян і бізнес структур до урядових та муніципальних електронних послуг (рис. 3).

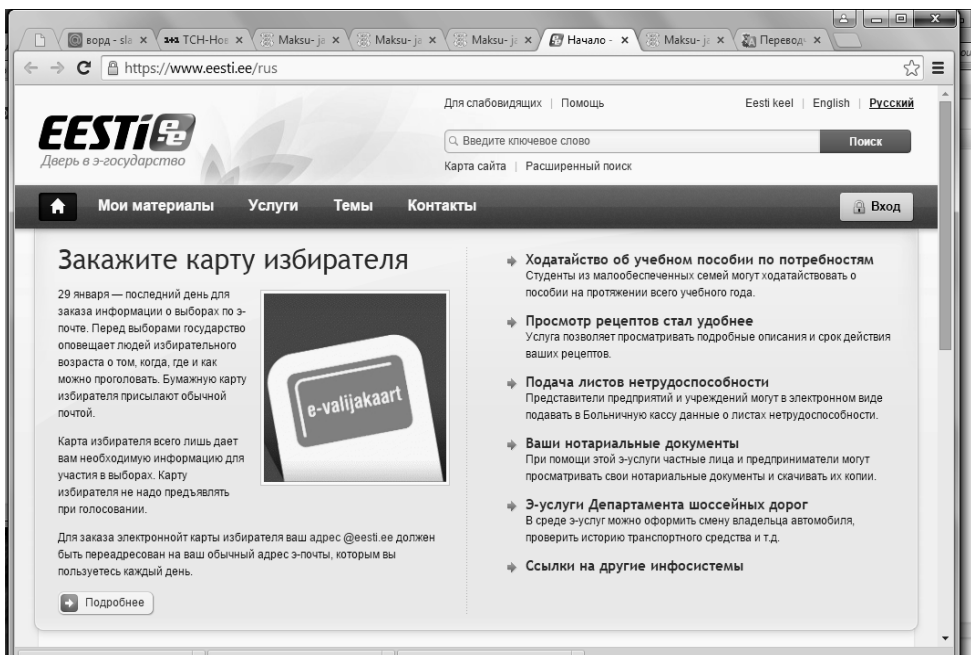

Рис. 3. Основной портал е-держави

Портал надає: інформацію, посібники, готові форми е-заявок, електронні онлайн форми заявок, дозволяє здійснювати електронний документообіг, обмін базами даних в цифровому форматі, забезпечена система реєстрації та система безпеки для захисту приватних даних.

Складовою е-порталу держави є веб-ресурс податково-митного департаменту, який відноситься до сфери управління міністерства фінансів Естонії (рис. 4). Галузь діяльності департаменту – це управління державними доходами і проведення в життя державної податкової та митної політики, а також захист суспільства і законної економічної діяльності.

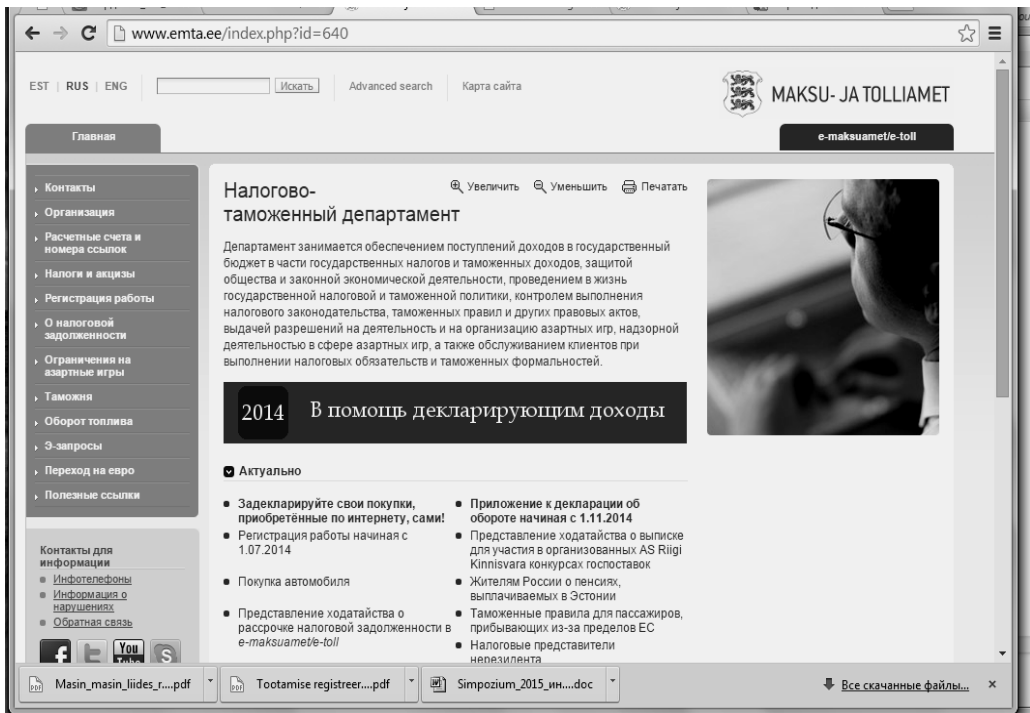

Рис. 4. Веб-ресурс податково-митного департаменту Естонії

Реєстр е-запитів веб-ресурсу податково-митного департаменту Естонії станом на 01.01.15 р. включає в себе наступний перелік електронних послуг:

- перевірка відсутності боргів по податках;
- перевірка номера платника податків в Естонії;
- перевірка дійсності номера платника ПДВ в іншій країні ЄС;
- розрахункові рахунки;
- DDS – перевірка дійсності номера EORI (EORI – система реєстрації та ідентифікації підприємств Європейського союзу);
- ETT – Естонські митні тарифи;
- SEED – пошук акцизного номера;
- запит по податковим маркам;

- пошук особистого/реєстраційного коду нерезидента;
- список некомерційних об'єднань, фондів та релігійних об'єднань, які мають пільги з прибуткового податку.

Окремо слід виділити режим перевірки номера по податку в базі даних Європейської комісії, який підтверджує дійсність номера платника ПДВ виданий державою-членом ЄС (рис. 5).

The image shows a screenshot of the VIES (VAT Information Exchange System) website. The page is titled 'European Commission' and 'VIES VAT number validation'. It provides instructions on how to verify a VAT number issued by any Member State. The interface includes two main sections for validation, each with a dropdown menu for the Member State and an input field for the VAT number. A 'Verify' button is present at the bottom of the second section. The page also includes a navigation menu with links like 'About us', 'Online Databases', 'Tenders & Grants', 'FAQ', 'Subscribe to newflash', 'What's New?', and 'Sitemap'. A sidebar on the left contains links for 'VAT Validation', 'Technical Information', 'FAQ', 'Help', and 'Specific disclaimer for this service'.

Рис. 5. Веб-сторінка перевірки номера платника ПДВ держав-членів ЄС

Для користування електронними послугами податково-митного департаменту Естонії в системі e-maksuamet/e-toll приватним клієнтам та бізнес-клієнтам необхідно укласти договір. Бізнес-клієнт, або його законний представник заключає договір одним із цих способів: в e-maksuamet/e-toll, електронного з допомогою індивідуального цифрового підпису та в бюро обслуговування.

Приватний клієнт (фізична особа) заключає договір в інтернеті:

- клієнти інтернет-банків Swedbank, SEB Pank, Krediidipank, Danske Bank, Nordea Pank, Versobank або Handelsbanken можуть зайти в e-maksuamet/e-toll й уклали договір через Інтернет-портали банків;

- якщо у фізичної особи є: ID-карта, або договір використання мобільної ідентифікації (Mobiil-ID), або договір аутентифікації, підписаний в бюро обслуговування, то можна зайти в e-maksuamet/e-toll через портал податково-митного департаменту.

В e-maksuamet/e-toll можна стежити за нарахованими відсотками, які розглядаються як податкова заборгованість. Зазначений у обов'язку розмір нарахування можна виконати добровільно в електронній системі із рахунку передоплати платника податків.

Новацією сфери електронного оподаткування Естонії стало введення у 2014 р. електронного Реєстру роботи. Дане нововведення заслуговує уваги, так як на сьогодні в Україні існує проблема тіншової заробітної плати, легалізації працюючих осіб та ухилення від податкових зобов'язань. Відповідно до Закону про оподаткування з 1 липня 2014 р. всі фізичні та юридичні особи, що пропонують роботу, повинні реєструвати своїх працівників у податково-митному департаменті. За законодавством Естонії необхідно реєструвати всі трудові відносини в випадку виникнення податкових зобов'язань в Естонії, незалежно від типу трудового договору.

Реєстр роботи – це зведений реєстр інформації, пов'язаної з роботою. Роботу повинні реєструвати всі: фізичні та юридичні особи, які надають роботу, а саме: юридична особа, що є резидентом або нерезидентом Естонії; державна установа чи заклад місцевої одиниці самоврядування Естонії; фізична особа або фізична особа-підприємець. Початок роботи реєструється роботодавцем до початку роботи особи, а відмітки в Реєстрі роботи про зупинення та закінчення роботи здійснюється протягом десяти календарних днів.

Зареєструвати роботу необхідно в електронному середовищі е-податкового департаменту / е-митниці, ввівши дані вручну або завантаживши відповідний файл. Існує можливість спрощеного порядку реєстрації, де можна здійснити первинну реєстрацію по телефону або шляхом відправки SMS на номер 1811. Оскільки спрощена реєстрація включає в себе тільки частину необхідних даних, тому протягом 7 календарних днів реєстрацію обов'язково слід доповнити в e-maksuamet /e-toll та довести її до кінця.

Бази даних Реєстру роботи можуть використовувати:

- податково-митний департамент – для контролю виконання податкових зобов'язань;
- каса по безробіттю – для взяття/зняття на облік в якості безробітного, для отримання допомоги по безробіттю і відшкодування по страхуванню від безробіття;
- департамент соціального страхування – для контролю факту роботи;
- лікарняна каса – для визначення медичного страхування;
- департамент поліції та прикордонної охорони – для нагляду за умовами праці іноземців.

Розміщені дані в Реєстрі роботи є в подальшому підставою для встановлення супутніх в роботі гарантій – таких як медичне страхування, пенсії, відшкодування по страхуванню від безробіття і т.д., відповідно в випадках згідно чинного законодавства, а також для контролю виконання пов'язаних з роботою обов'язків. У результаті запровадження електронного Реєстру роботи відпадають дублюючі функції різних міністерств і відомств по введенню, збору і обробці даних.

У результаті проведеного дослідження, слід зазначити, що Україні необхідно перейняти досвід у передових країн, зокрема у естонських колег. Імплементацію досягнень е-Естонії до сфери державного управління оподаткуванням України необхідно робити шляхом:

- створення єдиного шлюзу Електронного уряду – сайт державних послуг та інформації он-лайн державних органів з електронним ресурсом державної фіскальної служби України;

- перехід на 100 % електронний формат послуг;
- розширення можливостей спектру електронних послуг (реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності, отримання патенту індивідуального підприємця, доступ до особистих даних платника податків, отримання виписок із особливого рахунку та ін.);
- запровадження різних форм ідентифікації користувачів відомчої інформаційної системи, а саме: ID-карта або договір використання мобільної ідентифікації (Mobil-ID);
- автоматизація процесів ліцензування – введення електронного ліцензування;
- організація: он-лайн прийому керівництва засобом відео-конференції, електронного звернення, електронного запису на прийом до керівників;
- електронна реєстрація всіх трудових відносин в випадку виникнення податкових зобов'язання.

З огляду на наведене вище, можна стверджувати, що у світі існує цифрова нерівність. Тому на сьогодні вкрай важливо для української держави використання практичної площини електронної державно-управлінської сфери країн-лідерів е-урядування, в т.ч. Естонії. Розвиток напряму електронного оподаткування забезпечить прості, доступні, комфортні та зрозумілі взаємовідносин між бізнесом і державою, що є умовою на шляху до європейського простору.

Подальші дослідження передбачається здійснити у напряму електронного державного сектора європейських країн, які займають лідируючі позиції у міжнародних рейтингах е-урядування.

Література:

1. Електронне оподаткування: сутність та перспективи застосування / П. М. Мельник, А. М. Новицький, О. А. Долгих, С. П. Ріппа та ін. ; за заг. ред. П. В. Мельника. – Ірпінь : НУ ДПС України, 2010. – 332 с.
2. Экономика налоговых реформ : монография / под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова, Л. Л. Тарангул. – К. : Алерта, 2013. – 432 с.
3. Зарубіжний досвід упровадження електронного урядування / [авт. кол. : А. Камінський, М. Пасічник та ін.] ; за заг. ред. С. А. Чукут. – К., 2008. – 200 с.
4. Інтелектуальні технології моделювання в інформаційно-аналітичній системі державної податкової служби : монографія / за заг. ред. Л. Л. Тарангул. – К. : Алерта, 2010. – 358 с.
5. *Клімушин П. С.* Особливості впровадження світового досвіду електронного урядування із застосуванням порталних технологій в систему національного державного управління [Електронний ресурс] / П. С. Клімушин // Державне будівництво : електронне видання. – 2010. – № 1. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua>
6. *Клименко І. В.* Архітектура електронного урядування: зарубіжний досвід та перспективи для України / І. В. Клименко // Право та державне управління. 2011. – № 2. – С. 104–109.
7. *Куспяк І. С.* Зарубіжний досвід впровадження технологій електронного урядування: уроки для України / І. С. Куспяк // Перспективи. Соціально-політичний журнал. Серія : філософія, політологія, соціологія / ДЗ ПДПУ імені К.Д. Ушинського. – 2011. – № 2(48). – С. 96–101.

8. Офіційний сайт податково-митного департаменту міністерства фінансів Естонії [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів Естонії. – Режим доступу : <http://www.emta.ee>.
9. Офіційний сайт Європейської комісії ЄС [Електронний ресурс] / Європейський Союз. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/taxation_customs/.
10. Семенченко А. І. Підхід до електронного урядування в умовах сучасних викликів та загроз в Україні [Електронний ресурс] / А. І. Семенченко. – Режим доступу : <http://www.e-gov.in.ua/idata/files/140612-123637-4897.pdf>.
11. E-Government Survey 2012. E-Government for the People / Department of Economic and Social Affairs. – New York, 2012. – 144 s.
12. Government Survey 2014. E-Government for the Future We Want / Department of Economic and Social Affairs. United Nations. – New York, 2014. – 264 s.
13. The Global Information Technology Report 2012 / World Economic Forum 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/Global_IT_Report_2012.pdf.
14. The Global Information Technology Report 2013 / World Economic Forum 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GITR_Report_2013.pdf.
15. The Global Information Technology Report 2014 / World Economic Forum 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf.

Надійшла до редколегії 17.03.2015 р.

УДК 361

Д. С. Гайдаш,

аспірант кафедри управління охороною суспільного здоров'я НАДУ, м. Київ

ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ПОЛЬЩІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Розглянуто стан функціонування та будову механізму фінансування системи охорони здоров'я Республіки Польща, а також запропоновано шляхи трансформації та покращання функціонування медичної галузі України.

Ключові слова: державна політика, система охорони здоров'я, механізми фінансування, заклади охорони здоров'я, медичне страхування.

D. S. Gaidash,

Postgraduate student of Public Healthcare Administration Department of NAPA, Kyiv

FINANCING HEALTHCARE SYSTEM IN POLAND: EXPERIENCE FOR UKRAINE

The article covers performance and components of the funding facility for the healthcare system in Poland. The author also suggests ways to transform and improve the performance of healthcare in Ukraine.

Key words: public policy, healthcare system, funding facility, healthcare institutions, medical insurance.